

Karol Weitz

Europejski nakaz zapłaty a skarga o wznowienie postępowania

Palestra 58/7-8(667-668), 168-172

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

P

Praktyczne zagadnienia prawne

Karol Weitz

EUROPEJSKI NAKAZ ZAPŁATY A SKARGA O WZNOWIENIE POSTĘPOWANIA

I. W rozporządzeniu (WE) nr 1896/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z 12 grudnia 2006 r. ustanawiającym postępowanie w sprawie europejskiego nakazu zapłaty¹ zostało uregulowane autonomiczne europejskie postępowanie rozpoznawcze, prowadzące do wydania europejskiego nakazu zapłaty. Z jednej strony w art. 20 rozporządzenia nr 1896/2006 ustanowiono na poziomie europejskim autonomiczny środek prawny², który dłużnik może złożyć przeciwko europejskiemu nakazowi zapłaty po tym, jak upłynął termin do wniesienia sprzeciwu od tego nakazu. Środek skierowany przeciwko prawomocnemu³ europejskiemu nakazowi zapłaty może być oparty na tym, że nakaz ten został doręczony pozwanemu bez potwierdzenia odbioru⁴ i doręczenie to (ściśle rzecz biorąc – powzięcie wiadomości o nakazie w jego wyniku⁵) nie nastąpiło w odpowiednim czasie, umożliwiającym mu przygotowanie się do obrony, bez winy z jego strony, lub na tym, że pozwany nie miał możliwości sprzeciwienia się roszczeniu z powodu siły wyższej lub

¹ Dz.Urz. UE z 2006 r., L 399, s. 1 z późniejszą zmianą w Dz.Urz. UE z 2012 r., L 283, s. 1 i sprostowaniem w Dz.Urz. z 2007 r., L 70, s. 490.

² Co do takiej kwalifikacji tego środka prawnego por. K. Weitz, (w:) *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Postępowanie rozpoznawcze*, red. T. Ereciński, t. 2, Warszawa 2012, art. 505²⁰, uw. 1, s. 987; P. Grzegorzczak, *Automatyczna wykonalność orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych w Unii Europejskiej – geneza, stan obecny i perspektywy*, (w:) *Europejskie prawo procesowe cywilne i kolizyjne*, red. P. Grzegorzczak, K. Weitz, Warszawa 2012, s. 155, przypis 163; A. Harast, *Postępowanie w sprawie Europejskiego Nakazu Zapłaty*, Warszawa 2012, s. 318.

³ W kwestii, czy europejskiemu nakazowi zapłaty po bezskutecznym upływie terminu do wniesienia sprzeciwu przysługują skutki prawomocności, por. m.in. U. P. Gruber, (w:) *Europäisches Zivilprozess- und Kollisionsrecht. EuZPR/EuIPR. Bearbeitung 2010. EG-VollstrTitelVO. EG-MahnVO. EG-BagatellVO. EG-ZustellVO 2007. EG-BewVO. EG-InsVO*, red. Th. Rauscher, München 2010, art. 18 EG-MahnVO, nb. 8–10, s. 352; G. E. Kodek, (w:) *Kommentar zu den Zivilprozessgesetzen*, red. H. W. Fasching, A. Konecny, Wien 2010, t. 5, cz. 2, art. 18 EuMahnVO, nb. 15–19, s. 675–677.

⁴ Chodzi o doręczenie w jeden ze sposobów przewidzianych w art. 14 rozporządzenia nr 1896/2006.

⁵ O tym, że w ten sposób należy rozumieć nieprawidłowe sformułowanie art. 20 ust. 1 lit. a (ii), por. w doktrynie np. G. E. Kodek, (w:) *Kommentar*, art. 20 EG-MahnVO, nb. 11, s. 684–685.

z powodu nadzwyczajnych okoliczności, które były przez niego niezawinione (art. 20 ust. 1 lit. a i b rozporządzenia nr 1896/2006)⁶, a także na tym, że wydanie europejskiego nakazu zapłaty było w sposób oczywisty błędne w świetle wymogów określonych w rozporządzeniu lub ze względu na inne wyjątkowe okoliczności (art. 20 ust. 2 rozporządzenia nr 1896/2006)⁷. Z drugiej strony według art. 26 rozporządzenia nr 1896/2006 wszelkie kwestie proceduralne, które nie są w nim uregulowane, podlegają prawu krajowemu państw członkowskich. W tym kontekście, biorąc pod uwagę potencjalny zakres zastosowania środka prawnego określonego w art. 20 rozporządzenia nr 1896/2006, a także zakres okoliczności mogących stanowić jego podstawę, powstaje pytanie, czy środek ten wyklucza dopuszczalność skargi o wznowienie postępowania przewidzianej w prawie krajowym państwa członkowskiego od prawomocnego europejskiego nakazu zapłaty, czy też skarga o wznowienie może być wniesiona od takiego nakazu obok przedmiotowego środka, na podstawach określonych w prawie krajowym.

II. W doktrynie polskiej przedmiotowe zagadnienie nie jest jednolicie rozstrzygane. Prezentowane bywa stanowisko, że środek prawny przewidziany w art. 20 rozporządzenia nr 1896/2006 nie ma charakteru wyłącznego, w związku z czym nie wyklucza dopuszczalności skierowania skargi o wznowienie postępowania przeciwko prawomocnemu europejskiemu nakazowi zapłaty⁸. Stanowisko to jest opatrywane zastrzeżeniem, że skarga o wznowienie postępowania może być skierowana przeciwko prawomocnemu europejskiemu nakazowi zapłaty tylko na takich podstawach, które nie pokrywają się z podstawami środka prawnego ustanowionego w art. 20 rozporządzenia nr 1896/2006⁹.

W myśl przeciwnego zapatrywania środek prawny przewidziany w postanowieniu art. 20 rozporządzenia nr 1896/2006 ma charakter ekskluzywny i w całości wyłącza stosowanie przepisów prawa krajowego przewidujących skargę o wznowienie postępowania¹⁰. Pogląd ten oparty jest na założeniu, że problem nadzwyczajnych środków

⁶ W tym zakresie omawiany środek funkcjonalnie zbliża się do wniosku o przywrócenie terminu, różniąc się jednak od niego nieco ujęciem podstaw, jak i tym, że prowadzi do obalenia (uchylenia) europejskiego nakazu zapłaty, podczas gdy przywrócenie terminu skutku w postaci uchylenia orzeczenia samo nie wywołuje, por. np. J. Kropholler, J. v. Hein, *Europäisches Zivilprozessrecht. Kommentar zu EuGVVO, Lugano-Übereinkommen 2007, EuVTVO, EuMVVO und EuGFVO*, Frankfurt am Main 2011, art. 20 EuMVVO, nb. 24, s. 1028. Por. też A. Harast, *Postępowanie*, s. 301–302.

⁷ W tym natomiast zakresie omawiany środek prawny funkcjonalnie zbliża się m.in. do instytucji wznowienia postępowania, choć jego znaczenie jest zdecydowanie szersze, zob. J. Kropholler, J. v. Hein, *Europäisches*, art. 20 EuMVVO, nb. 25, s. 1029. Por. też A. Harast, *Postępowanie*, s. 301–302.

⁸ Tak w literaturze J. Pisuliński, *Europejski nakaz zapłaty*, EPS 2008, nr 1, s. 12–13; A. Laskowska, *Europejskie postępowanie nakazowe*, PPE 2010, nr 4, s. 116; M. Zalisko, *Instrumenty prawne w obszarze współpracy sądowej w sprawach cywilnych i handlowych w Unii Europejskiej*, Warszawa 2013, s. 292–294. Wydaje się, że tak należy również rozumieć wypowiedzi M. Manowskiej, (w:) *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. M. Manowska, t. 1, Warszawa 2011, art. 505²⁰, uw. 1, s. 1219; też, *Europejskie postępowania w sprawach transgranicznych w systemie postępowania odrębnym w polskim procesie cywilnym*, (w:) *Aurea praxis, aurea theoria. Księga pamiątkowa ku czci profesora Tadeusza Erecińskiego*, red. J. Gudowski, K. Weitz, Warszawa 2011, t. 1, s. 1208.

⁹ J. Pisuliński, *Europejski*, s. 12–13; A. Laskowska, *Europejskie*, s. 116; M. Zalisko, *Instrumenty*, s. 293–294; M. Manowska, (w:) *Kodeks*, art. 505²⁰, uw. 1, s. 1219; też, *Europejskie*, s. 1208.

¹⁰ Tak w doktrynie A. Harast, *Postępowanie*, s. 318; też, (w:) *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 1, red. A. Góra-Błaszczkowska, Warszawa 2013, art. 505²⁰, nb. 25, s. 1300. Por. też K. Weitz, (w:) *System prawa procesowego cywilnego*, red. T. Ereciński, t. III, *Środki zaskarżenia*, red. J. Gudowski, Warszawa 2013, cz. 2, s. 1151–1152.

prawnych został uregulowany w całości w rozporządzeniu nr 1896/2006, w związku z czym nie ma możliwości stosowania w tym zakresie zgodnie z art. 26 rozporządzenia nr 1896/2006 postanowień prawa krajowego o tego rodzaju środkach. Oznacza to, że brak jest możliwości korzystania z instytucji wznowienia postępowania w przypadku sprawy rozpoznawanej w postępowaniu uregulowanym w ramach rozporządzenia nr 1896/2006¹¹.

III. Zagadnienie podejmowane jest także w doktrynie innych państw członkowskich w kontekście relacji pomiędzy środkiem prawnym przewidzianym w art. 20 rozporządzenia nr 1896/2006 a znanymi prawu krajowemu tychże państw środkami zaskarżenia, stanowiącymi odpowiednik polskiej skargi o wznowienie postępowania.

Jednolicie prezentowane jest zapatrywanie, że ponowne badanie europejskiego nakazu zapłaty w wyjątkowych przypadkach – zgodnie z art. 20 rozporządzenia nr 1896/2006 – stanowi wyczerpującą regulację, która w zakresie swojego zastosowania wyłącza odwoływanie się do środków prawnych określonych w prawie krajowym, służących podważaniu prawomocnych orzeczeń¹². W szczególności doktryna niemiecka zgodnie opowiada się za stanowiskiem, że środek prawny określony w art. 20 rozporządzenia nr 1896/2006 wyklucza dopuszczalność wniesienia przeciwko europejskiemu nakazowi zapłaty przewidzianych w § 578 i n. niem. ZPO skargi nieważności i skargi restytucyjnej¹³. Zwraca się uwagę, że okoliczności mogące stanowić podstawy tych skarg mogą być podnoszone w ramach podstaw określonych w art. 20 ust. 1 lub 2 rozporządzenia nr 1896/2006¹⁴. Podobne założenie przyjmowane jest przez naukę austriacką w kontekście przewidzianych w § 529 i n. austr. ZPO skargi nieważności i skargi o wznowienie postępowania¹⁵. Co więcej, założenie to znalazło w prawie austriackim wyraz w jednoznacznym unormowaniu ustawowym. Zgodnie z § 252 ust. 5 austr. ZPO nie można wnieść skargi nieważności oraz skargi o wznowienie od prawomocnego europejskiego nakazu zapłaty. Przyjmuje się, że podstawy skargi nieważności i skargi o wznowienie są w całości pochłonięte przez podstawy środka prawnego ustanowionego w art. 20

¹¹ A. Harast, *Postępowanie*, s. 318; taż, (w:) *Kodeks*, art. 505²⁰, nb. 25, s. 1300.

¹² R. Freitag, *Rechtsschutz des Schuldners gegen den Europäischen Zahlungsbefehl nach der EuMahnVO*, IPRax 2007, nr 6, s. 514; A. Pernfuß, *Die Effizienz des Europäischen Mahnverfahrens*, Baden-Baden 2009, s. 335 i przypis 1608; J. Kropholler, J. v. Hein, *Europäisches*, art. 20 EuMVVO, nb. 23, s. 1028; U. P. Gruber, (w:) *Europäisches*, art. 20 EG-MahnVO, nb. 12, s. 358.

¹³ R. Freitag, *Rechtsschutz*, s. 514; A. Pernfuß, *Die Effizienz*, s. 335 i przypis 1608; J. Kropholler, J. v. Hein, *Europäisches*, art. 20 EuMVVO, nb. 25, s. 1029; U. P. Gruber, (w:) *Europäisches*, art. 20 EG-MahnVO, nb. 12, s. 358. Należy wskazać, że prawo niemieckie wyróżnia skargę nieważności (*Nichtigkeitsklage*), będącą odpowiednikiem polskiej skargi o wznowienie opartej na przyczynach nieważności, oraz skargę restytucyjną (*Restitutionsklage*), będącą z kolei odpowiednikiem polskiej skargi o wznowienie opartej na tzw. przyczynach restytucyjnych.

¹⁴ R. Freitag, *Rechtsschutz*, s. 514; J. Kropholler, J. v. Hein, *Europäisches*, art. 20 EuMVVO, nb. 9, s. 1023.

¹⁵ P. G. Mayr, *Das europäische Mahnverfahren und Österreich*, JBl 2008, nr 8, s. 516; W. H. Rechberger, (w:) W. H. Rechberger, D.-A. Simotta, *Grundriss des österreichischen Zivilprozessrechts. Erkenntnisverfahren*, Wien 2010, nb. 1295, s. 732; tenże, *Das Europäische Mahnverfahren aus österreichischer Sicht*, (w:) *Europäisches Zivilverfahrensrecht in Österreich II*, red. B. König, P. G. Mayr, Wien 2009, s. 43–44; G. E. Kodek, (w:) *Kommentar*, art. 20 EG-MahnVO, nb. 3–7, s. 682–683. Zob. także B. Tschütscher, M. Weber, *Die Verordnung zur Einführung eines Europäischen Mahnverfahrens*, ÖJZ 2007, nr 8, s. 313. Prawo austriackie wyróżnia skargę nieważności (*Nichtigkeitsklage*), będącą odpowiednikiem polskiej skargi o wznowienie opartej na przyczynach nieważności, oraz skargę o wznowienie (*Wiederaufnahmsklage*), będącą z kolei odpowiednikiem polskiej skargi o wznowienie opartej na tzw. przyczynach restytucyjnych.

rozporządzenia nr 1896/2006. Szczególny nacisk kładzie się w tym zakresie na klauzulę innych wyjątkowych okoliczności jako podstawę kontroli prawomocnego europejskiego nakazu zapłaty, którą posługuje się przepis art. 20 ust. 2 *in fine* rozporządzenia nr 1896/2006¹⁶.

IV. Za prawidłowe należy uznać zapatrywanie, zgodnie z którym środek prawny, o którym mowa w art. 20 rozporządzenia nr 1896/2006, wyklucza całkowicie dopuszczalność skargi o wznowienie postępowania przeciwko europejskiemu nakazowi zapłaty na podstawie przepisów Kodeksu postępowania cywilnego.

W pierwszej kolejności decyduje o tym charakter przedmiotowego środka prawnego, a w drugiej zakres jego podstaw wynikający z postanowień art. 20 ust. 1 lit. a i b oraz art. 20 ust. 2 rozporządzenia nr 1896/2006. Należy przyjąć, że w zakresie zastosowania przepisu art. 20 rozporządzenia nr 1896/2006 przewidziany w nim środek prawny wyłącza zastosowanie krajowych środków prawnych, co rozciąga się bez wątpienia również na skargę o wznowienie postępowania według Kodeksu postępowania cywilnego. Nie sposób byłoby bowiem zgodzić się z tym, aby w grę wchodzić miała dopuszczalność konkurencji między środkiem prawnym określonym w art. 20 rozporządzenia nr 1896/2006 a krajowymi środkami prawnymi, w tym skargą o wznowienie postępowania¹⁷. Pierwszeństwo należy przyznać środkowi prawnemu, który uregulowany został na poziomie unijnym, przed środkami prawnymi przewidzianymi w prawie krajowym¹⁸.

Gdy chodzi o podstawy środka prawnego przewidzianego w art. 20 rozporządzenia nr 1896/2006, to zostały one ukształtowane w taki sposób, że w zasadzie mogą one objąć także podstawy wznowienia postępowania określone w art. 401 k.p.c., art. 401¹ k.p.c. i art. 403 k.p.c., w jakimkolwiek zakresie mogłyby być one w ogóle aktualne w wypadku europejskiego nakazu zapłaty¹⁹. Ważną funkcję może z tego punktu widzenia rzeczywiście spełniać przede wszystkim przewidziana w treści art. 20 ust. 2 *in fine* rozporządzenia nr 1896/2006 klauzula „innych wyjątkowych okoliczności”²⁰. Jej ujęcie i sposób rozumienia przyjmowany w nauce²¹ pozwala bowiem na stwierdzenie, że wyjątkowymi okolicznościami z reguły mogą być także takie okoliczności, które ustawodawca krajowy kwalifikuje do kategorii podstaw, mających w świetle prawa krajowego uzasadniać wznowienie postępowania. Nie dziwi w tym zakresie fakt, że gdy w nauce poszukuje się okoliczności, które mogą być uznane za „inne wyjątkowe okoliczności” w rozumieniu art. 20 ust. 2 *in fine* rozporządzenia nr 1896/2006, nierzadko sięga się do kategorii znanych w danym państwie członkowskim podstaw wznowienia²². Kwestia musi być jednak na-

¹⁶ Tak wprost W. H. Rechberger, (w:) W. H. Rechberger, D.-A. Simotta, *Grundriss*, nb. 1295, s. 732; tenże, *Das Europäisches*, s. 44.

¹⁷ Trafnie podnosi to U. P. Gruber, (w:) *Europäisches*, art. 20 EG-MahnVO, nb. 12, s. 358.

¹⁸ U. P. Gruber, (w:) *Europäisches*, art. 20 EG-MahnVO, nb. 12, s. 358; J. Kropholler, J. v. Hein, *Europäisches*, art. 20 EuMVVO, nb. 25, s. 1029.

¹⁹ Por. K. Weitz, (w:) *System*, s. 1151–1152.

²⁰ Zob. w tym kontekście pkt 25 zd. 3 motywów rozporządzenia nr 1896/2006.

²¹ A. Pernfuß, *Die Effizienz*, s. 327; J. Kropholler, J. v. Hein, *Europäisches*, art. 20 EuMVVO, nb. 9, s. 1022–1023; A. Harast, *Postępowanie*, s. 311.

²² A. Pernfuß, *Die Effizienz*, s. 327; J. Kropholler, J. v. Hein, *Europäisches*, art. 20 EuMVVO, nb. 9, s. 1023. Por. także W. H. Rechberger, (w:) W. H. Rechberger, D.-A. Simotta, *Grundriss*, nb. 1295, s. 732; tenże, *Das Europäisches*, s. 44.

turalnie rozstrzygana *ad casum* z uwagi na to, że pojęcie „inne wyjątkowe okoliczności” ma charakter autonomiczny.

Założenie, że art. 20 rozporządzenia nr 1896/2006 wyklucza dopuszczalność skargi o wznowienie postępowania przeciwko europejskiemu nakazowi zapłaty, a okoliczności, które mogłyby stanowić podstawy wznowienia postępowania, mogą być ewentualnie podnoszone w ramach podstaw środka prawnego określonego w tym przepisie, ma znaczenie w kontekście terminu do skorzystania z tego środka²³. O ile bowiem w wypadku skargi o wznowienie w art. 407 k.p.c. i 408 k.p.c. przewidziane zostały odpowiednie terminy na jej wniesienie, o tyle w art. 20 ust. 1 rozporządzenia nr 1896/2006 prawodawca unijny ograniczył się do wymagania, aby dłużnik podjął działania, czyli złożył odpowiedni wniosek niezwłocznie, a w wypadku, którego dotyczy art. 20 ust. 2 rozporządzenia nr 1896/2006, nie przewidział ani tego rodzaju wymagania, ani jakiegokolwiek terminu na złożenie wniosku.

V. Innym zagadnieniem jest dopuszczalność korzystania w państwie członkowskim, w którym wydano europejski nakaz zapłaty, poza środkiem prawnym przewidzianym w treści art. 20 rozporządzenia nr 1896/2006, z takich środków prawnych ustanowionych w prawie krajowym, jak powództwo opozycyjne. W tej kwestii nauka przyjmuje, że w świetle art. 20 rozporządzenia nr 1896/2006 chodzi wyłącznie o takie okoliczności, które mają uzasadnić podważenie europejskiego nakazu zapłaty, a które powstały przed jego wydaniem, względnie doręczeniem dłużnikowi²⁴. Przepis ten nie dotyczy natomiast zarzutów, które miały powstać po tej chwili²⁵, w związku z czym uznaje się, że nie ma żadnych przeszkód, aby dłużnik tymi zarzutami bronił się w państwie członkowskim pochodzenia za pomocą środka w postaci powództwa przeciwegzekucyjnego²⁶. Pogląd ten należy uznać za uzasadniony i odnieść – w powyższych granicach – do powództwa opozycyjnego na podstawie art. 840 k.p.c.

²³ Por. J. Pisuliński, *Europejski*, s. 12.

²⁴ Co do wątpliwości, która z tych chwil ma być miarodajna, zob. G. E. Kodek, (w:) *Kommentar*, art. 20 EG-MahnVO, nb. 46, s. 695.

²⁵ U. P. Gruber, (w:) *Europäisches*, art. 20 EG-MahnVO, nb. 13, s. 358 i nb. 59, s. 369.

²⁶ U. P. Gruber, (w:) *Europäisches*, art. 20 EG-MahnVO, nb. 13, s. 358 i nb. 60, s. 369; J. Kropholler, J. v. Hein, *Europäisches*, art. 20 EuMVVO, nb. 27, s. 1029. Por. także G. E. Kodek, (w:) *Kommentar*, art. 20 EG-MahnVO, nb. 46, s. 695; N. Preuß, *Erlass und Überprüfung des Europäischen Zahlungsbefehls*, ZJP 2009, t. 122, nr 1, s. 20–22.